

УДК 656.2

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РІВНЯ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

Василик Х.Я. Баб'як М.О.

WAYS OF IMPROVING THE INNOVATION RAILWAY

Vasylyk K.Y. Babiak M.O.

У роботі досліджено особливості інноваційної концепції та стратегічні напрямки розвитку транспортного сектора економіки України, розглянуто обґрунтування необхідності вивчення майбутнього залізничного транспорту для підвищення ефективності його функціонування, встановлено стратегічні напрямки управління інноваційною діяльністю та запропоновано інноваційні проекти.

Ключові слова: залізничний транспорт України, інноваційний розвиток, інноваційна діяльність, ефективне функціонування

Постановка проблеми: немає єдиної цілісної стратегії інноваційного розвитку залізничного транспорту, яка визначила б основні цілі й механізми розвитку залізничного транспорту на перспективу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема аналізу ефективності функціонування залізничного транспорту в умовах реформування є не новою: її теоретичному та практичному вирішенню присвячені дослідження провідних вчених транспортної галузі, серед яких необхідно відмітити Ю.С. Бараша, І.С. Беседіна, Н.І. Богомолу, В.Г. Галабурду, В.Л. Диканя, Г.Д. Ейтутіса, Н.М. Колесникову, Б.М. Лapidуса, Л.А. Мазо, М.В. Макаренка, Н.П. Терьошину, М.Ф. Трихункова, Ю.М. Цветова [1-8].

Мета статті: дослідження та удосконалення процесу управління інноваційною діяльністю залізничного транспорту.

Об'єкт дослідження: системи інноваційного розвитку залізничного транспорту України.

Предмет дослідження. Ефективна функціональність залізничного транспорту України займає виняткову роль в утворенні умов для модернізації, стійкого зростання національної економіки та переходу на інноваційний шлях розвитку.

На даний момент інновації та інноваційна діяльність набувають все більшого значення для економічної і фінансово-господарської діяльності тран-

спортних підприємств, будучи одним з базових елементів ефективної стратегії та важливим інструментом отримання і збереження конкурентних переваг.

Потенціал України та інших країн світу неможливо оцінювати, не враховуючи до уваги загальні тенденції розвитку світового господарства: активізацію глобалізаційних процесів, формування єдиного економічного простору та регіональних товарних ринків з фактором стабільності. У сучасних умовах активних процесів інтеграції транспортної системи України до єдиної європейської системи, та глобалізації світового господарства перед залізничниками постають глобальні виклики, без врахування яких неможливий ефективний розвиток, пов'язаний з новими вимогами до транспортних систем, що обумовлюють перехід від екстенсивної до інтенсивної моделі розвитку на основі платформи сучасних інноваційних технологій; з посиленням рівня внутрішньогалузевої і міжнародної конкуренції в транспортному секторі. У посиленні кількісних та якісних характеристик транспортної інфраструктури, позицій у мережі міжнародних транспортних коридорів, взаємодії між різними видами транспорту, впровадженні ефективних транспортних технологій та реалізації інноваційних проектів полягає розвиток потенціалу транспортної системи. Результат розвитку - є формування та функціонування ефективної конкурентоспроможної транспортної системи, що здатна забезпечувати функціонування високопродуктивної, високотехнологічної та безпечної транспортної інфраструктури, високу якість транспортних послуг.

Інноваційна активність визначає темпи розвитку національної економіки в сучасних умовах. При наявності динамічного розвитку інноваційних процесів можлива інтеграція в світовий економічний простір. Без технологічного оновлення виробництва та освоєння інноваційних важелів конкурентоспроможності економіки Україна не може стати в ряд

європейських держав. Для підтримки її конкурентоспроможності визначаючим стає інноваційний чинник розвитку галузі.

Залізничний транспорт України – є основною ланкою транспортної системи та галуззю на якій базується економіка країни. За останні роки залізничний транспорт України знаходиться на рівні інтенсивних перетворень, які спрямовані на підвищення його ефективності. Розвиток залізничного транспорту направлений на забезпечення потреб, що постійно зростають у перевезеннях вантажів і пасажирів в умовах зростаючої економіки України за умови дотримання високих стандартів якості в обслуговуванні споживачів. Це стає можливим на основі ефективності функціонування та модернізації залізничного транспорту, запровадження новітніх технологій обслуговування ремонту рухомого складу, постійного оновлення техніки та передавальних пристроїв, інфраструктури удосконалення процесів організації праці і управління на залізничному транспорті.

Галузі залізничного транспорту доводиться мати справу з низкою проблем: технологічне та технічне відставання залізниць України від залізничного транспорту розвинених країн світу; ізольованість результатів науково-дослідних й конструкторських робіт від виробничих систем, що суттєво знижує конкурентоспроможність залізничного транспорту, інноваційна політика не має чіткої спрямованості, яка б була здатна забезпечити створення умов для ефективної інноваційної діяльності.

Передумовою до реформування залізничного транспорту є вимоги підвищення рівня ефективності його роботи. Дані реформи входять в глобальну тенденцію лібералізації економіки, практичні кроки якої знайшли своє підкріплення в теоретичних розробках, що полягають в обґрунтуванні розширення сфери конкуренції на ті сегменти ринку, що традиційно входили до складу природних монополій.

У майбутньому передбачається реалізація позитивних очікувань з приводу ефективності процесу реформування залізничного транспорту (відповідно з програмою реформування галузі) при збереженні або підвищенні попиту на послуги з перевезення вантажів і пасажирів. Такий сценарій також є цілком реалістичним, оскільки номенклатура продукції галузі, тобто види основних перевезених вантажів є досить постійною, та залізничний транспорт має можливість здійснювати перевезення великих обсягів вантажів на значні відстані. Крім цього, прогнозується, що до 2020 р. попит на вантажні перевезення збільшиться в 1,5–2 рази, а на пасажирські – в 1,3–1,5 рази [1, с. 1].

На сьогодні в Україні створена достатня нормативно-правова база, що є основою реалізації стратегічних напрямків розвитку національної транспортної системи на середньострокову перспективу, а саме: Стратегія розвитку залізничного транспорту на період до 2020 р., Державна транспортна стратегія України на період до 2020 р., тощо.

Стабільно функціонуючий залізничний транспорт є гарантом розвитку всіх галузей економіки України. Ефективність залізничного транспорту буде визначатися динамікою відновлення основних виробничих фондів галузі, темпом зростання попиту на залізничні перевезення, результатами реалізації структурної реформи галузі, ефективністю тарифної політики в регульованих державою монопольних секторах діяльності, інтенсивністю використання ділянок міжнародних транспортних коридорів.

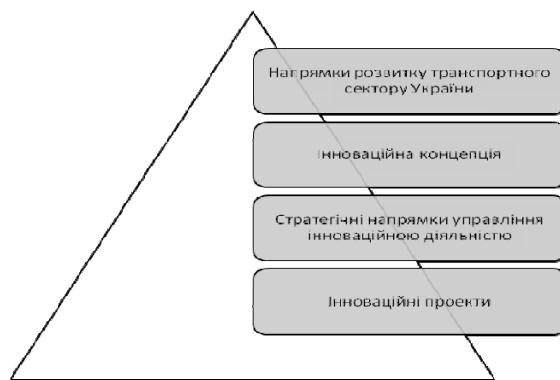

Рис. 1. Піраміда інноваційного розвитку залізничного транспорту

Сучасні тенденції розвитку підприємств залізничного транспорту з використанням інноваційних програм дозволить їм вийти на новий рівень організації перевезень.

На даний час інноваційна політика не має чіткої спрямованості, яка могла б забезпечити створення умов для ефективної інноваційної діяльності.

Основними напрямками розвитку транспортного сектора економіки України є:

- Розвиток транспортної інфраструктури та оновлення рухомого складу для забезпечення зростаючої мобільності населення та прискорення переміщення товаропотоків.
- Забезпечення конкурентоспроможності та якості надання транспортних послуг для економіки.
- Забезпечення доступності та якості надання транспортних послуг населенню.
- Розвиток експорту транспортних послуг та інтеграція до Європейського союзу.
- Підвищення рівня ефективності державного управління та розвиток конкурентоспроможного середовища.
- Підвищення екологічності, енергоефективності транспортних процесів та безпеки перевезень пасажирів і вантажів.

Головним напрямком щодо вдосконалення роботи підприємств «Укрзалізниця» (незалежно від форм власності і самого власника) є модернізація залізничного транспорту для підвищення швидкості руху, провізної здатності основних її дільниць, зокрема використовуючи ефективні транспортні коридори, що проходять через територію України.

15 січня 2016 року Україна запустила демонстраційний рейс контейнерного поїзда по Новому Шовковому шляху за маршрутом Україна–Грузія –

Азербайджан–Казахстан–Китай (через Каспійське і Чорне моря). Він дістався до Китаю на 16-й день шляху. Даний маршрут є новим напрямком "Шовкового шляху" і альтернативою, яка дозволить перенаправити вантажопотоки в східному напрямку в обхід території Росії. Він включає поромні переправи Чорного і Каспійських морів (Іллічівськ-Батумі і Алят-Актау-Порт) і повинен стати конкурентним порівняно з традиційним сухопутним маршрутом.

Одним з важливих напрямків розвитку залізничного транспорту є реконструкція існуючих колій для можливості розвитку швидкісного руху, та у майбутньому будівництво нових колій, які повинні скоротити час поїздок між регіонами, що дозволить знизити в цілому транспортні витрати і буде сприяти підвищенню конкурентоспроможності залізничного транспорту при перевезенні пасажирів та вантажів в порівнянні з автомобільним та авіаційним транспортом. Тому необхідні заходи щодо оптимізації внутрішньої мережі залізниць.

Для подальшого інноваційного розвитку підприємств залізничного комплексу потрібно розробити конкретну концепцію інноваційного розвитку. Основною метою даної концепції повинна бути постановка її на методологічну основу технологічного розвитку залізничного комплексу на принципах забезпечення сталого економічного зростання.

Рис. 2. Новий напрямок «Шовкового шляху» (за інформацією контакт-центру Укрзалізниці)

Доцільно впровадити нові і вдосконалити існуючі технології, які повинні бути спрямовані на формування інноваційної політики залізничного комплексу на рівні підприємств. Необхідно розробити концепцію інноваційного розвитку залізничного комплексу, яка повинна бути спрямована на забезпечення і підтримання конкурентних переваг.

Стратегія розвитку інноваційного потенціалу ПАТ «Укрзалізниця» – це частина стратегії інноваційного розвитку залізничного транспорту, тобто програма дій, основою якої є комплекс методів і підходів з досягнення визначених цілей розвитку потенціалу з урахуванням його вихідного стану та усунення факторів, що блокують цей розвиток. Стратегія інноваційного розвитку – це комплексна програма дій, які спрямовані на досягнення пріоритетів інноваційного розвитку, високої ефективності діяльності за рахунок технологічної модернізації.

Формування, реалізація та розвиток інноваційного потенціалу ПАТ «Укрзалізниця» залежать від умов, за яких соціально-економічна система готова генерувати та сприйняти ту чи іншу інновацію.

Управління розвитком інноваційного потенціалу ПАТ «Укрзалізниця» – це процес здійснення ретельно продуманої інтегрованої політики щодо розвитку інноваційного потенціалу та ініціювання науково-технічних можливостей, спрямованих на ефективну реалізацію інноваційних стратегій і більш повне задоволення потреб покупців.

Зважаючи на специфічність об'єкта управління (управління розвитком інноваційного потенціалу підприємств), для ефективної діяльності та нарощування саме інноваційного потенціалу необхідно використати кластерний механізм управління

Інноваційна концепція повинна включати:

- науково-технічний комплекс для здійснення наукової, науково-технічної діяльності та підготовки працівників;
- висококваліфіковані кадри, матеріально-технічна та дослідно-експериментальна база;
- удосконалення українського законодавства у сфері інноваційного розвитку залізничного транспорту та механізми його реалізації;
- створення ефективної системи управління інноваційною діяльністю Укрзалізниці і розроблення програми інноваційного розвитку залізничного транспорту Укрзалізниці;
- забезпечення необхідними ресурсами і розвинутою комунікаційною інфраструктурою.

Модель інноваційного розвитку залізничного транспорту повинна охоплювати нормативно-правові, управлінські, фінансово-економічні, екологічні та інноваційні аспекти, спрямовані на підвищення конкурентоспроможності залізничної галузі.

Стратегічними напрямками управління інноваційною діяльністю залізничного транспорту з урахуванням рівня зношеності основних засобів повинні стати:

- оновлення парку локомотивів, пасажирських та вантажних вагонів, колійної техніки, інфраструктури та удосконалення ремонтної бази рухомого складу;
- удосконалення системи управління перевізним процесом та транспортної логістики;
- розвиток високошвидкісного руху;
- упорядкування експлуатації і утримання міжнародних транспортних коридорів;
- розробка і впровадження інноваційних супутникових технологій;
- відновлення системи власного транспортного машинобудування;
- створення системи управління якістю послуг, охорони навколишнього середовища.

Удосконалення управління інноваційною діяльністю Укрзалізниці допоможе сформувати систему інноваційного менеджменту щодо якісного відбору ефективних інноваційних проектів, прохо-

дження повного циклу цих проектів, ведення моніторингу за результатами їх впровадження.

Ефективні інноваційні проекти:

- проекти з обміну досвідом молодих фахівців залізничного транспорту на міжнародному рівні.
- створення сайту для підвищення рівня професійної освіти + електронна бібліотека + форуми для обміну досвідом працівників залізниці.
- удосконалення онлайн-системи відстеження знаходження вантажів.
- онлайн-система контролю сервісу.
- встановлення терміналів замість касира у приміському сполученні.
- встановлення систем відеоспостереження та навігаційних пристроїв з метою підвищення схопності вантажів
- створення автоматизованої системи логістики вантажних перевезень «Онлайн-сервіс».
- цілодобова онлайн-допомога пасажиром і вантажовідправникам.
- об'єднання Інтернет-ресурсів Укрзалізниці в єдиний сайт зі значним каталогом можливостей.
- відкриття нових заводів. Модернізація існуючих підприємств для виготовлення та забезпечення власних потреб. Для підтримки вітчизняного виробника.
- створення або розширення залізничного форуму по вивченню новітніх технологій та впровадження у виробництво.
- створення та впровадження мобільного додатку для можливості придбання квитків у поїздах.

Висновки: серед основних завдань управління інноваційним потенціалом ПАТ «Укрзалізниця» є врахування тенденцій, які склалися, та переведення негативних факторів у позитивні шляхом різноманітних заходів, серед яких прийняття та реалізація інноваційної і патентної стратегій залізничного транспорту України.

Отже, інноваційна стратегія ПАТ «Укрзалізниця» – це комплексна програма дій, що спрямовані на досягнення пріоритетів інноваційного розвитку, високої ефективності діяльності за рахунок технологічної модернізації, яка реалізується шляхом:

- розвитку існуючих, розробки та впровадження нових «технологічних платформ»;
 - підвищення енергоефективності та впровадження ресурсозберігаючих технологій;
 - створення транспортно-логістичних систем;
 - розвитку інтелектуальних систем управління перевізним процесом;
 - кардинального оновлення об'єктів інфраструктури та рухомого складу за світовим стандартом
- Патентна стратегія повинна визначати:
- механізм використання створених на кошти залізничного транспорту результатів наукових досліджень і розробок, які є його інтелектуальною власністю, в інноваційному процесі;
 - цілі та пріоритети у сфері створення та правової охорони результатів інтелектуальної діяльності;

- участь і роль усіх структурних підрозділів у формуванні системи інноваційної діяльності.

Література

1. Бараш Ю.С. Управління залізничним транспортом країни: [монографія] / Ю.С. Бараш. – Д.: ДНУЗТ, 2006. – 252с.
2. Богомолова Н.І. Фінансова стратегія розвитку залізничного транспорту: сутність та особливості формування / Н.І. Богомолова // Ефективна економіка. –2012. – № 1. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=881>.
3. Дикань В.Л. Реформирование железнодорожного транспорта (стратегия преобразований в системе управления отраслью) / В.Л. Дикань, Д.І. Бойко // «Бизнес-информ». – 2000. – № 11–12. – С. 48–50.
4. Ейтутіс Г.Д. Теоретико-практичні основи реформування залізниць України: [монографія] / Г.Д. Ейтутіс. – Ніжин: ТОВ АСПЕКТ Поліграф, 2009 – 240 с.
5. Колесникова Н.М. Адаптивно-гармонізаційний механізм ціноутворення на залізничному транспорті: формування, функціонування та розвиток:[монографія] / Н.М. Колесникова. – К.: КУЕТТ, 2006. – 564 с.
6. Лapidус Б.М. Основные направления экономических исследований на железнодорожном транспорте в условиях его кардинального реформирования /Б.М.Лapidус, И.С. Беседин, Л.А.Мазо//Вестник ВНИИЖТ–2004.–№ 3–С.3–13
7. Макаренко М.В. Проблеми та основні напрямки реформування залізничного транспорту України / М.В. Макаренко, Ю.М. Цветов та ін. – К.: КУЕТТ, 2007.– 222 с.
8. Економика железнодорожного транспорта / Н.П. Терешина, В.Г. Галабурда, М.Ф. Трихунков и др.; Под ред. Н.П. Терешинной, Б.М. Лapidуса,М.Ф. Трихункова. – М.: УМЦ ЖДТ, 2006. – 802 с.
9. Кравченко О.О. Передумови використання сценарного підходу до фінансового планування і прогнозування на залізничному транспорті /О.О. Кравченко //Вісник економіки транспорту і промисловості.–2012.–№ 37 - С. 140–144
10. Реформа идет по графику // Магистраль. – 2012. – № 55 (1741), 25–31 июля. – С. 1,4.

References

1. Barash Ju.S. Upravlinnja zaliznychnym transportom kraïny: [monografija] / Ju.S. Barash.–D.: DNUZT, 2006-252s.
2. Bogomolova N.I. Finansova strategija rozvytku zaliznychnogo transportu: sutnist' ta osoblyvosti formuvannja / N.I. Bogomolova // Efektyvna ekonomika. –2012. – № 1. [Elektronnyj resurs] – Rezhym dostupu: <http://www.economy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=881>.
3. Dikan' V.L. Reformirovanie zheleznodorozhного транспорта (strategija preobrazovanij v sisteme upravlenija otrasl'ju) / V.L. Dikan', D.I. Bojko // «Biznes-inform». – 2000. – № 11–12. – S. 48–50.
4. Ejtutis G.D. Teoretyko-praktychni osnovy reformuvannja zaliznyc' Ukraïny: [monografija] / G.D. Ejtutis. – Nizhyn: TOV ASPEKT Poligraf, 2009 – 240 s.
5. Kolesnykova N.M. Adaptivno-garmonizacijnyj mehanizm cinoutvorenija na zaliznychnomu transporti: formuvannja, funkcionuvannja ta rozvytok:[monografija] / N.M. Kolesnykova. – K.: KUETT, 2006. – 564 s.
6. Lapidus B.M. Osnovnye napravlenija jekonomicheskikh issledovanij na zheleznodorozhnom transporte v uslovijah

- ego kardinal'nogo reformirovanija /B.M. Lapidus, I.S. Besedin, L.A. Mazo // Vestnik VNIIZhT. – 2004. – № 3. – S. 3–13.
7. Makarenko M.V. Problemy ta osnovni naprjamky reformuvannja zaliznychnogo transportu Ukrai'ny / M.V. Makarenko, Ju.M. Cvjetov ta in. – K.: KUETT, 2007.– 222 s.
 8. Jekonomika zheleznodorozhnogo transporta / N.P. Terjoshina, V.G. Galaburda, M.F. Trihunkov i dr.; Pod red. N.P. Terjoshinoj, B.M. Lapidusa, M.F. Trihunkova. – M.: UMC ZhDT, 2006. – 802 s.
 9. Kravchenko O.O. Peredumovy vykorystannja scenarnogo pidhodu do finansovogo planuvannja i prognozuvannja na zaliznychnomu transporti/O.O.Kravchenko //Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti. – 2012. - № 37 - S. 140–144.
 10. Reforma idet po grafiku // Magistral'. – 2012. – № 55 (1741), 25–31 ijulja. – S. 1,4.

Василик Х.Я., Баб'як М.О. Шляхи удосконалення інноваційного рівня залізничного транспорту.

У роботі досліджено особливості інноваційної концепції та стратегічні напрямки розвитку транспортного сектора економіки України, розглянуто обґрунтування необхідності вивчення майбутнього залізничного транспорту для підвищення ефективності його функціонування, встановлено стратегічні напрямки управління інноваційною діяльністю та запропоновано інноваційні проекти.

Ключові слова: залізничний транспорт України, інноваційний розвиток, інноваційна діяльність, ефективне функціонування

Vasylyk K.Y., Babjak M.O. Ways of improving the innovation level of railway transport.

Vasylyk K.Y., Babjak M.O. Ways of improving the innovation level of railway transport.

The paper examines the peculiarities of innovative concepts and strategic directions of development of transport sector of Ukraine, considers the necessity to study the future of railway transport to improve the efficiency of its functioning, set strategic direction key management of innovation activities and innovative projects proposed.

Key words: railway transport of Ukraine, innovative development, innovative activities, the effective functioning.

Василик Х. Я. - магістрант спеціальності «Адміністративний менеджмент», чергова по залізничній станції Львів. Email: hristinavasilik@mail.ru

Баб'як М.О. – к.т.н., доц., Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна (Львівська філія). Email: babjak@mail.ru

Рецензент: д.т.н., проф. **Соколов В.І.**

Стаття подана 13.03.2016